

تقویم عبری

نخستین دستور خداوند به قوم بنی اسرائیل، تعیین حلول ماه عبری نیشان برای مبدأ شمارش ماه‌های سال است. تعیین شماره روزها، آغاز ماه‌ها و شمارش سال‌ها از مهمترین موضوع‌های مورد توجه علمای یهود بوده است. برگزاری مراسم مذهبی، به تعیین دقیق حلول ماه قمری بستگی داشت. شمارش سال‌ها از جهت پرداخت درصدهای سالانه محصولات کشاورزی، وجوه خیریه و نیز تعیین سال «شمیطا» و «یوبول» (سال‌هایی که در آنها کشاورزی تعطیل می‌شد و گروهی از محکومان جرایم مالی آزاد می‌شدند) بسیار بااهمیت بوده است. به همین دلیل، یکی از مهمترین کارهای علما و دانشمندان یهود، تنظیم و تثبیت تقویم عبری بود. در حدود سال ۴۱۱۰ عبری، دانشمند بزرگی به نام «میل دوم» چنین تقویمی را به شکل امروزی آن تنظیم کرد.

مبنای آغاز

گاه‌شمار دینی کلیمیان

شمارش

تقویم عبری، آفرینش حضرت آدم است. طبق گفتار تورا، خداوند در شش مرحله یا شبانه‌روز جهان را آفرید و در آخرین مرحله، آدم را خلق کرد و به او هستی بخشید. پس از آن به طور دقیق، عمر آدم اول را یاد می‌کند و تاریخ جهان را با ذکر طول عمر نسل‌های بعدی حضرت آدم تا نوح، ابراهیم، حضرت موسی و همچنین انبیای بعدی بنی اسرائیل تا حدود اوایل آبدی معبد دوم بت همیقداش شرح می‌دهد. مدت زمان برپایی معابد اول و دوم بت همیقداش و وقفه ناشی از ویرانی معبد اول برای ما معلوم است و می‌دانیم که ویرانی معبد دوم در سال ۶۸ میلادی (۳۲۸ عبری) رخ داده است. با توجه به این موضوع، تاریخ تقویم عبری در مهرماه ۱۳۷۹ هجری شمسی، معادل ۵۷۶۱ سال بوده است.

برابر آنچه گفته شد، بر اساس دین یهود، ماه‌های عبری، قمری هستند و بر اساس حرکت ماه به نور زمین تنظیم شده‌اند. در همین حال، طبق فرمان تورا، سالگرد خروج از مصر (عید پسخ) همیشه باید اوایل بهار باشد و عید سوکوت در اوایل پاییز واقع شود. اگر سال عبری هم قمری می‌بود، این ترتیب به هم می‌خورد؛ زیرا سال قمری ۳۵۴ روز است که حدود ۱۱ روز از سال شمسی کوتاه‌تر است. بنابراین، اگر عید پسخ امسال در اول بهار باشد بر اساس سال قمری، پس از گذشت ۹ سال، در آخر پاییز واقع شده یعنی یک فصل جلو می‌افتد. برای جلوگیری از این امر، هر دو یا سه سال یک‌بار، سال را کیسه می‌گیرند که سیزده‌ماهه است. ماه سیزدهم را که پیش از ماه نیشان واقع می‌شود، ادار دوم نامیده‌اند.

به این ترتیب حداکثر نوسان سال عبری نسبت به سال شمسی کمتر از یک ماه است. در یک دوره ۱۹ ساله، هفت سال، یعنی، سال‌های ۳، ۶، ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۷ و ۱۹ کیسه هستند.

برای پی بردن به اینکه سالی کیسه است یا نه، آن سال را بر عدد ۱۹ تقسیم می‌کنیم. مثلاً اگر سال ۵۷۹۰ را در نظر بگیریم، ۵۷۹۰ را بر عدد ۱۹ تقسیم می‌کنیم، که خارج قسمت ۳۰۴ بوده و نشانه آن است که سال ۵۷۹۰ پس از سیصدوچهارمین دوره ۱۹ ساله تقویم عبری است (دوره ۳۰۵) و باقیمانده ۱۴ خواهد بود که چون عدد ۱۴ جزء سال‌های کیسه ذکرشده در بالاسته پس سال ۵۷۹۰ عبری کیسه است. باید توجه داشت که اگر باقیمانده صفر شود، نشانگر سال نوزدهم و کیسه بودن آن سال می‌باشد.

سال عبری که با فصول سال شمسی نیز تطبیق دارد، از اول تیشری (روش هسانا)

در اواخر

تابستان یا اوایل پاییز شروع می‌شود. یعنی در روش هسانا، تقویم عبری یک سال به جلو می‌رود. ولی در ترتیب شمارش ماه‌های سال، طبق دستور تورا، ماه نیشان مصادف با خروج بنی اسرائیل از مصر، اولین ماه شمرده می‌شود. پس ماه‌های سال را به این ترتیب می‌شماریم:

فصل بهار: نیشان، ایار، سیوان

فصل تابستان: تموز، آو، اول

فصل پاییز: تیشری، حشوان، کیسلو

فصل زمستان: طوت، شواط، اذار

پس در تورا منظور از ماه سوم، ماه سیوان است و ماه هفتم، ماه تیشری و ...

تقویم‌های شمسی، قمری و میلادی بر اساس حرکت انتقالی زمین به دور خورشید یا حرکت ماه به دور زمین تنظیم شده‌اند، ولی تقویم عبری بر مبنای هر دو حرکت تنظیم شده است. علمای دین یهود کوشش کرده‌اند تقویم را طوری تنظیم کنند که اعیاد، روزها و مراسم

مذهبی تغییر فصل ندهند. آنها برای رسیدن به این مقصود، مقررات زیر را وضع کرده‌اند:

۱. سال تقویم عبری با سال شمسی تطبیق داده شده و ماه‌ها به صورت قمری است و تاریخ اعیاد بر طبق دستور تورا به‌موقع در تقویم پیاده می‌شود.

۲. سعی شده است که تا حد امکان، تعطیلات و اعیاد به روز جمعه یا یکشنبه نیفتد؛ چون وقوع دو یا سه روز تعطیل متوالی در تقویم با توجه به مقررات ممنوعیت کارکردن در روزهای فوق باعث مشکلاتی خواهد شد لذا از آن جلوگیری شده است.

برای نمونه، برابر این مقررات، روزه کیپور هرگز در روزهای یکشنبه، سه‌شنبه یا جمعه واقع نمی‌شود.

لازم به تذکر است که همه تاریخ‌های مذهبی، از جمله برمیصوا و بت‌میصوا یا روز بلوغ شرعی پسر و دختر و سالگرد فوت، بر پایه تقویم عبری سنجیده می‌شود. برای تبدیل تقریبی سال میلادی به عبری، باید به سال میلادی ۳۷۶۰ سال افزود.

مناسبت‌های مذهبی کلیمیان

به شرح ذیل است:

عید روش هسانا: «آغاز سال نو عبری»

این عید که تلمود برای آن اهمیت شایانی قایل است و آن را «روز داور» می‌نامد، در اول و دوم ماه تیشری (آغاز سال نو در تقویم عبری و هفتمین ماه عبری)، مصادف با ماه سپتامبر یا اوایل اکتبر برپا می‌شود که جشن نوشتن سال یهود است. در این روز، شوفار (بوق‌هایی از شاخ حیوانات) به یاد روز قیامت نواخته می‌شود و طبق عقیده یهودیان، اعمال گذشته انسان‌ها در محکمه الهی مورد بررسی قرار می‌گیرد و سرنوشت سال آینده آنان تعیین می‌شود.

در این ایام، هر فردی موظف به ارزیابی اعمال سال گذشته و پی‌بردن به زندگی حقیقی و بازگشت به سوی حیات معنوی و اخلاقی است. یهودیان به وسیله نواختن «شوفار»، وفاداری و اطاعت خود را نسبت به خداوند ابراز می‌دارند. در هر دو شب شمع روشن می‌کنند و در خانه‌ها، مراسم ویژه‌ای با خوردن خوراکی‌های مخصوص برگزار می‌کنند. تفیلاهای (نمازهای) این دو روز در کنیساها برگزار می‌شود.

روزه در آیین یهود: تعنیت

روزه در آیین یهود، «تعنیت»، به معنای رنج‌داندن جان، نام دارد. مفهوم روزه در یهود همانند روزه مسلمانان، خودداری از خوردن و آشامیدن است که در یک روز از سپیده شروع و با تاریکی کامل هوا پایان می‌یابد. تنها دو مورد استثنا وجود دارد که در آنها روزه از قبل از غروب روز قبل شروع می‌شود و با تاریکی هوای روز بعد پایان می‌یابد و در حدود ۲۵ ساعت به طول می‌انجامد. اولین فرمان روزه به‌صراحت در تورات برای روز توبه صادر شده است:

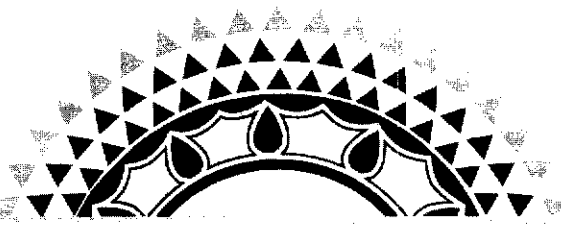
«برای شما قانون ابدی باشد که در دهمین روز از ماه هفتم (عبری) جان‌های خود را رنج دهید (روزه بگیرید)... زیرا در این روز برای شما طلب عفو

ויאמר משה אל העם זכרו את היום הזה אשר
יצאתם מצרים מבית עבדים כי בחק יד
הזאת יתוה ארבעים מנה ולא יאכל חמץ חתם
אתם יצאתם כחזק האבות והיצינו ויבא ית
אל ארץ חבש ונתתי ונתתי ונתתי ונתתי ונתתי
אשר נשבעתי לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב
ודבש ועבדת את העברה האות כחזק הזה
עשית ימים אחדים ביד וביד השביעית
ליוהו מצות ואבד את עבדת הים ולא
ידאודך חמץ ולא יראתך שאר בני אדם
והגדת לבניך ביום ההוא לאמר בלעזר וזה
עשה יהוה לי בצאתי מצרים ויהיך ראת
על ירך ולזכרון בין עיבר למען תתיר תורת
יהוה בפניך כי ביד וזאת הוצרך יהוה מצרים
ועלמרת את החקק הזאת למען תתיר מים
וימיתה
והיה כי יבאר יהוה אל ארץ חבש כאלו
למלכותך ולא כחזק ונתת לך ועבדת כל
עמלך חס ליהוה וכל עמלך עמל במשה ועמ
יחיה כי חזקת ליהוה וכל עמל חס תפיה
במח ואלו לא תפיה ולעשות וכל בני אדם
כבנת תפיה ויהוה כי ישאל בני מורר
לאמר מה זאת ואמרת אליו בחק יד הוציא
יהוה מצרים מבית עבדים ויהי כי הקשה
קריעת למלחמה ויהוה כי ביד חזק
מלחמה וכבר ארץ וקרי כבוד בזה על כי
את זאת ליהוה כל עמל חס חזקת וכל
כבוד כל אפיה וזאת לאות על ידי כבוד
ודלחמת בין עיניך כי בחק יד הוציא יהוה
מצרים
בזה דלחמת את העם ולא נש אלהים וקרי
אשר על שנים כי קרוב הוא כי אבד ארץ
כי יבא העם כי יבא מרחם ושלו מצרים
ויש אלהים את העם ויד המורר יש סח
וחמשים עליו בני ישראל מאריך מלחמה
דלחמת את עמלחמה וקרי עלו כי חס
חמשים על את בני וקרי לאמר קרי וקרי
אשר חס וקרי את עמלחמה מזה
ואמר וסע מקבת ויהוה באתם אל
תפיה ויהוה וקרי חס וקרי חס
על חס וקרי ויהוה חס וקרי חס וקרי חס
לח חס וקרי חס וקרי חס וקרי חס
יהוה חס וקרי חס וקרי חס וקרי חס

ויאמר משה אל העם זכרו את היום הזה אשר יצאתם מצרים מבית עבדים כי בחק יד הזאת יתוה ארבעים מנה ולא יאכל חמץ חתם אתם יצאתם כחזק האבות והיצינו ויבא ית אל ארץ חבש ונתתי ונתתי ונתתי ונתתי ונתתי אשר נשבעתי לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העברה האות כחזק הזה עשית ימים אחדים ביד וביד השביעית ליוהו מצות ואבד את עבדת הים ולא ידאודך חמץ ולא יראתך שאר בני אדם והגדת לבניך ביום ההוא לאמר בלעזר וזה עשה יהוה לי בצאתי מצרים ויהיך ראת על ירך ולזכרון בין עיבר למען תתיר תורת יהוה בפניך כי ביד וזאת הוצרך יהוה מצרים ועלמרת את החקק הזאת למען תתיר מים וימיתה והיה כי יבאר יהוה אל ארץ חבש כאלו למלכותך ולא כחזק ונתת לך ועבדת כל עמלך חס ליהוה וכל עמלך עמל במשה ועמ יחיה כי חזקת ליהוה וכל עמל חס תפיה במח ואלו לא תפיה ולעשות וכל בני אדם כבנת תפיה ויהוה כי ישאל בני מורר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחק יד הוציא יהוה מצרים מבית עבדים ויהי כי הקשה קריעת למלחמה ויהוה כי ביד חזק מלחמה וכבר ארץ וקרי כבוד בזה על כי את זאת ליהוה כל עמל חס חזקת וכל כבוד כל אפיה וזאת לאות על ידי כבוד ודלחמת בין עיניך כי בחק יד הוציא יהוה מצרים בזה דלחמת את העם ולא נש אלהים וקרי אשר על שנים כי קרוב הוא כי אבד ארץ כי יבא העם כי יבא מרחם ושלו מצרים ויש אלהים את העם ויד המורר יש סח וחמשים עליו בני ישראל מאריך מלחמה דלחמת את עמלחמה וקרי עלו כי חס חמשים על את בני וקרי לאמר קרי וקרי אשר חס וקרי את עמלחמה מזה ואמר וסע מקבת ויהוה באתם אל תפיה ויהוה וקרי חס וקרי חס על חס וקרי ויהוה חס וקרי חס וקרי חס לח חס וקרי חס וקרי חס וקרי חס יהוה חס וקרי חס וקרי חס וקרי חס

ויאמר משה אל העם זכרו את היום הזה אשר יצאתם מצרים מבית עבדים כי בחק יד הזאת יתוה ארבעים מנה ולא יאכל חמץ חתם אתם יצאתם כחזק האבות והיצינו ויבא ית אל ארץ חבש ונתתי ונתתי ונתתי ונתתי ונתתי אשר נשבעתי לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העברה האות כחזק הזה עשית ימים אחדים ביד וביד השביעית ליוהו מצות ואבד את עבדת הים ולא ידאודך חמץ ולא יראתך שאר בני אדם והגדת לבניך ביום ההוא לאמר בלעזר וזה עשה יהוה לי בצאתי מצרים ויהיך ראת על ירך ולזכרון בין עיבר למען תתיר תורת יהוה בפניך כי ביד וזאת הוצרך יהוה מצרים ועלמרת את החקק הזאת למען תתיר מים וימיתה והיה כי יבאר יהוה אל ארץ חבש כאלו למלכותך ולא כחזק ונתת לך ועבדת כל עמלך חס ליהוה וכל עמלך עמל במשה ועמ יחיה כי חזקת ליהוה וכל עמל חס תפיה במח ואלו לא תפיה ולעשות וכל בני אדם כבנת תפיה ויהוה כי ישאל בני מורר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחק יד הוציא יהוה מצרים מבית עבדים ויהי כי הקשה קריעת למלחמה ויהוה כי ביד חזק מלחמה וכבר ארץ וקרי כבוד בזה על כי את זאת ליהוה כל עמל חס חזקת וכל כבוד כל אפיה וזאת לאות על ידי כבוד ודלחמת בין עיניך כי בחק יד הוציא יהוה מצרים בזה דלחמת את העם ולא נש אלהים וקרי אשר על שנים כי קרוב הוא כי אבד ארץ כי יבא העם כי יבא מרחם ושלו מצרים ויש אלהים את העם ויד המורר יש סח וחמשים עליו בני ישראל מאריך מלחמה דלחמת את עמלחמה וקרי עלו כי חס חמשים על את בני וקרי לאמר קרי וקרי אשר חס וקרי את עמלחמה מזה ואמר וסע מקבת ויהוה באתם אל תפיה ויהוה וקרי חס וקרי חס על חס וקרי ויהוה חס וקרי חס וקרי חס לח חס וקרי חס וקרי חס וקרי חס יהוה חס וקרי חס וקרי חס וקרי חס

می‌شود... (و در صورت توبه) از تمام خطاهایی که نسبت به خداوند مرتکب شده‌اید مبرا می‌شوید» (تورات. سفر لاویان، فصل ۱۶. آیات ۲۹ تا ۳۱). علاوه بر این، روزه‌های دیگری نیز به صورت واجب یا مستحب به مناسبت‌های مختلف در طول سال برای یهودیان تعیین شده‌اند که شرح مختصر آنها در ادامه می‌آید:

الف. روزه‌های واجب

۱. یوم کیبور: روزه بزرگ یهودیان که ۲۵ ساعته بوده و روزه توبه نام دارد.
 ۲ تا ۵. روزه‌های گدلیا، دهم طیبه ۱۷ نموز و ۹ و ۱۰ (۲۵ ساعته) به مناسبت وقایع مربوط به ویرانی معابد اول و دوم بیت‌المقدس.
 ۶. روزه استر: به یادبود سه روز روزه یهودیان ایران در زمان خشایارشا که حکم قتل عام آنها صادر و با تلاش استر، ملکه یهودی وقت، سرانجام باطل شد (واقعه پوریم).

ب. روزه آدینه پنج: این روزه مختص پسران و مردان اول‌زاد خانواده است و به یادبود ضربت خداوند به مصریان در زمان خروج بنی‌اسرائیل از مصر و مصونیت یهودیان از آن ضربت گرفته می‌شود.

ج. روزه‌های مستحب:

۱. در ایام خاص از سال، و نیز روزهای دوشنبه و پنجشنبه روزه گرفته می‌شود.
 ۲. روزه‌های آدینه ماه نو عبری (روز قبل از حلول ماه قمری) رسم است که برخی روزه می‌گیرند.
 ۳. عروس و داماد در روز عروسی به مناسبت شروع زندگی جدید در صورت امکان روزه می‌گیرند.
 ۴. کسی که خواب آشفتگی دیده است و آن را نشان بدی می‌داند روز بعد به خاطر کفاره گناهان و رفع مصیبت روزه می‌گیرد.
 ۵. برخی رسم دارند که در سالروز درگذشت والدین یا علمای بزرگ دینی، روزه بگیرند.
 علاوه بر این، در هنگام وقوع بلاهای طبیعی یا بروز خشکسالی و وقایعی نظیر آن، بنا به حکم مرجع دینی روزه گرفته می‌شود.

یوم کیبور: روز بخشایش گناهان

واژه کیبور در زبان عبری از کلمه «کپر» به معنای کفاره

یا آمرزیدن اخذ شده است. در این روز، یهودیان از خداوند طلب آمرزش می‌کنند. در تورات می‌خوانیم:

«دهم ماه عبری تیشری، برای پرستش خداوند اجتماع کنید، روزه بگیرید و هیچ کاری انجام ندهید زیرا در این روز است که شما بخشوده می‌شوید و از تمام گناهانتان پاک می‌گردید و در حضور خداوند، تطهیر می‌شوید.»

کیبور، روز «روزه بزرگ» است؛ چراکه حضرت موسی برای بار دوم به کوه سینا صعود نمود تا الواح پیمان الهی را دریافت کند و چهل شبانه‌روز در کوه توقف کرد که پایان آن، روز دهم ماه تیشری بود که مصادف با روز کیبور است و موسی توانست برای قوم یهود موجب بخشودگی و آمرزش گناهان شود. مطابق تعالیم یهودیان، در چنین روزهایی، خداوند متعال نسبت به قوم یهود بر سر لطف آمد و از خطاهای آنان درگذشت. از آن زمان به بعد، چهل روز قبل از کیبور، یعنی از ابتدای ماه عبری الول، به عنوان روزهای توبه و تزکیه نفس تعیین گردیده است. مراسم این روز در کنیساها برگزار می‌شود. در شب و روز کیبور، مجموعاً پنج نوبت تفیلا (نماز) خوانده می‌شود و در دو نوبت تورات قرائت می‌شود. پایان مراسم با نواختن شوفار و خواندن دعا همراه است که پس از تاریکی کامل هوا برگزار می‌شود.

عید سوکوت: عید سایه‌بان‌ها

کلمه «سوکوت» جمع کلمه عبری «سوکا» به معنی «سایه‌بان» است. سوکوت جشنی است به مناسبت خروج بنی‌اسرائیل از مصر که به همین جهت سوکوت (سایه‌بان‌ها) نام گرفته است؛ به معنای «بیرون آمدن از خانه بندگی و رفتن به زیر سایه‌بان آزادی». برگزاری این عید به یادگار چهل سالی است که یهودیان پس از خروج از مصر در حرکت بودند؛ به یاد ابراهای ویژه‌ای است که از جانب خداوند مانند سایه‌بان، یهودیان را از گزند حوادث بیابان مصون می‌داشتند؛ به یاد سایه‌بان‌هایی است که در صحرای سینا برای می‌کردند و از سوی دیگر، یادآور روزهای سرگردانی بنی‌اسرائیل در بیابان است. عید سوکوت علاوه بر معنی و خصوصیت اصلی‌اش به عنوان یک عید یهودی، دارای یک جنبه جهانی و حاوی پیام خاصی برای افراد بشر است و هسته‌ای از اعتقاد به ماشیح موعود (ناجی جهان) در آن به چشم می‌خورد. بیشتر، یکی از مظاهر این طرز تفکر، قربانی کردن هفتاد

گاو نر در هفت روز عید بود که آنها را برای سلامت هفتاد ملت جهان قربانی می‌کردند. این عمل، نشانه همبستگی یهودیان با سایر ملل جهان بود. آنان بدین طریق، به ملت‌های جهان اعلام می‌داشتند که بدون رضایت خداوند و دخالت او در سرنوشت انسان‌ها، جهان نمی‌تواند باقی بماند. عید سوکوت در روزهای پانزدهم تا بیست‌ویکم ماه تیشری، هم‌زمان با جمع‌آوری محصول برگزار می‌شود. در این روز کنیساها را تزئین می‌کنند، هر کس در خانه خود سایه‌بانی برپا می‌کند و عید را به مدت هفت شبانه‌روز در زیر همان سایه‌بان برگزار می‌نماید. هفتمین روز این عید «هوشعانا ریا» نام دارد که طی آن، یهودیان از شب تا صبح در کنیساها بیدار می‌مانند و متون مربوط به توبه را علاوه بر فصول تورات، تلمود و زوهر قرائت می‌کنند.

شمینی عصرت: جشن اجتماع یا جشن تورات

این جشن در روز بیست‌و دوم تیشری، بعد از عید سوکوت برگزار می‌شود. یکی از دلایل انجام این جشن، از این قرار است که در روزگاران قدیم، بنی‌اسرائیل در هفت روز برگزاری جشن سایه‌بان‌ها، برای سایر اقوام جهان نیز قربانی تقدیم می‌کردند. خداوند نیز روز هشتم را که «شمینی عصرت» نام دارد، به مراسم جشن و قربانی‌های ویژه بنی‌اسرائیل اختصاص داد. هم‌چنین به مناسبت نزول باران و نعمت آسمانی، این جشن برگزار می‌شود و دعای باران نیز خوانده می‌شود.

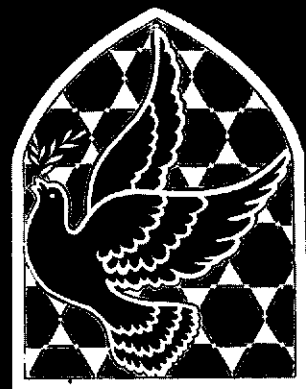
در تورات، سفر لاویان، فصل ۲۳، آیه ۳۶ چنین آمده است:

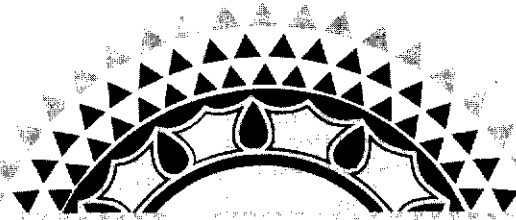
«در روز هشتم، اجتماع مقدس برای شما می‌باشد. هدیه آتشین برای خداوند بگذارید. این تکمیل عید است. هیچ کاری (غیر از پخت و پز) نکنید.»

در این روز کلیه پادشاهان فصول تورات بین جماعت تقسیم و خوانده می‌شود.

جشن سیمحاتورا: عید تورات

سیمحاتورا یعنی شادی تورا. این جشن به مناسبت به انجام رسیدن قرائت پنج جلد تورات در طول یک سال برگزار می‌شود. در این روز، پس از قرائت آخرین فصل جلد پنجم تورات، بلافاصله اولین فصل از جلد اول تورات قرائت می‌شود و بدین وسیله علاقه یهودیان به خداوند و قوانینش ابراز می‌گردد. در این روز، طومارهای تورات

را از جایگاه ویژه آن (هتال) خارج کرده و با خواندن متون شکرگزاری، دور آنها طواف می‌کنند.

جشن حنوکا (روشایی‌ها)

از ۲۵ ماه عبری کیسلو تا ۲ طوت

این جشن به مناسبت واقعه‌ای است که در حدود ۲۰۰۰ سال پیش در اورشلیم رخ داد. با حمله یونانیان به معبد بیت‌المقدس و تبدیل آن به جایگاه بت‌ها، عده‌ای از یهودیان علیه آنها قیام کردند و در چنین روزی معبد بیت‌المقدس را از وجود بت‌ها پاکسازی کردند و شمعانی هفت شاخه به نام «منورا» را دوباره با روغن مطهری که به‌طور معجزه‌وار، ۷ شبانه‌روز روشن ماند، احیا کردند. به همین مناسبت یهودیان به مدت ۸ روز شادی می‌کنند و هر شب شمع‌هایی به ترتیب خاص (از ۲ شمع در شب اول تا ۹ شمع در شب آخر) می‌افروزند و دعا می‌خوانند.

جشن ایلاتوت (جشن درختان) ۱۵ شواط

ایلاتوت جشن تقدیس و بزرگداشت درختان و گیاهان در دین یهود است. در شب و روز ایلاتوت یهودیان میوه درختان را با خواندن براخاها (دعاهای مخصوص) می‌خورند و خدای بزرگ را سپاس می‌گویند. از میوه‌هایی که در این شب و روز خورده می‌شود زیتون، خرما، انگور (کشمش)، انار، انجیر، جو و گندم دارای اهمیت خاصی هستند. ایلاتوت جشن بیداری طبیعت است و انسان خود را آماده بهره‌گیری از طبیعت و تعالی روح و روان می‌سازد.

فلسفه کلی مراسم ایلاتوت برکت دادن محصولات درختی و زمینی است. با گفتن براخا (دعا) همگی خواستار آن می‌شوند که درختان در سال آینده هرچه بیشتر پرثمر گردند.

جشن پوریم (قرعه‌ها) در چهاردهم ماه عبری اذار

این جشن به مناسبت واقعه‌ای که در حدود ۲۳۰۰ سال پیش در ایران باستان رخ داده برگزار می‌شود. در زمان پادشاهی خشایارشا، پادشاه طی مراسم جشن‌های سلطنتی، با غضب بر ملکه و قتل «وشتی»، او را برکنار کرده و دختری یهودی به نام «استر» را جانشین ملکه قلمی می‌نماید. در این زمان «مردخای» پسر عموی استر و پیشوای دینی یهودیان ایران با یکی از وزرای مشرک

پادشاه به نام «هامان» اختلاف نظر پیدا کرده و حاضر به تعظیم در برابر بت او نمی‌شود. هامان کینه او را به دل می‌گیرد و توطئه‌ای را علیه یهودیان طرح‌ریزی می‌کند.

او به همین منظور قرعه انداخته و سیزدهم ماه عبری اذار را که ماه تولد و وفات حضرت موسی است برای اجرای حکم قتل عام یهودیان انتخاب می‌کند. با هوشیار مردخای و تلاش استر و توبه و دعا و تعینت (روزه) کلیمیان به درگاه خداوند آن نقشه باطل می‌شود. به همین مناسبت یهودیان سراسر جهان ضمن گرمی‌داشتن این روز، شرح واقعه را از طومار استر (که جزء کتاب‌های عهد عتیق است) ۲ بار (شب و صبح پوریم) در کنیساها قرائت کرده و با ارسال هدایا به دوستان و کمک به مستمندان، شادی این روز را کامل می‌کنند. لازم به ذکر است که هم‌اکنون یهودیان به یادبود روزه یهودیان در آن زمان، روز قبل از پوریم (۱۳ اذار) را روزه می‌گیرند. در برخی نقاط سرزمین مقدس و نیز شهر همدان، که آرامگاه استر و مردخای است، روز جشن پوریم در ۱۵ ماه اذار نیز اقامه می‌یابد.

ادار دوازدهمین ماه عبری است. در سال‌های کیبسه عبری که سیزده ماهه هستند جشن پوریم در ماه اذار دوم یعنی سیزدهمین ماه عبری برگزار می‌شود.

عید پسخ: عید آزادی

این جشن، یادآور واقعه خروج بنی‌اسرائیل از مصر و آزادی از ظلم و ستم فرعون است و به مدت هشت روز اقامه می‌یابد. در تمام این روزها، استفاده از گندم و جو یا فرآورده‌های حاصل از آنها به صورت تخمیر شده، ممنوع است و به جای آنها از نان فطیر ویژه‌ای به نام «مصا» استفاده می‌شود.

در دو شب نخست، همه افراد خانواده دور هم جمع می‌شوند و حکایت خروج بنی‌اسرائیل از مصر و حرکت به سوی ارض موعود را از کتاب ویژه مراسم پسخ به نام «هگادا» تلاوت می‌کنند و به شکرانه خلاصی از روزگار تلخ زمان فرعون، نان فطیر و خوراکی‌های ویژه‌ای تناول می‌کنند و از کتاب مزامیر داوود نیز سرودهایی می‌خوانند. برگزاری این جشن، همه‌ساله در پانزدهم نisan (اولین ماه عبری) صورت می‌گیرد.

عید شاولوعوت: عید هفته‌ها

همه‌ساله پنجاه روز پس از عید پسخ، به یادبود رسیدن و

برداشت اولین محصول گندم و نیز به مناسبت نزول ده فرمان بر بنی‌اسرائیل در صحرائ سینا، جشن شاولوعوت به مدت دو روز، (در روزهای ششم و هفتم ماه سیوان که سومین ماه عبری است) برگزار می‌شود که به آن، عید اعطای تورات نیز می‌گویند. شب ششم ماه سیوان، مردم در کنیساها اجتماع می‌کنند و تا صبح، به قرائت تورات و سایر متون می‌پردازند تا همانند اجداد خود در بیابان سینا، با طلوع آفتاب، تورات را دریافت کنند. به هنگام صبح و پس از تقیلا (نماز)، تورات را با شادی از جایگاه مخصوص آن بیرون آورده و تلاوت می‌کنند. در دو روز این عید، مجموعه ۶۱۳ فرمان امر و نهی تورات که به صورت منظوم و به زبان عبری در کتاب‌های دعای این عید درج شده است، در جمع قرائت و درباره آنها بحث می‌شود. همچنین کتاب «روت» از مجموعه عهد عتیق را در کنیساها قرائت می‌کنند. این امر، علل مختلفی دارد. از جمله آن که: (۱) شاولوعوت، روز رحلت داوود است و کتاب روت درباره خاندان داوود است. (۲) شرحی که درباره رسوم کشاورزی در کتاب روت آمده، با عید شاولوعوت یا عید درو مناسبت دارد. (۳) وفاداری روت به دین یهود با شاولوعوت شباهت دارد، زیرا در این عید، کلیه یهودیان وفاداری خود را نسبت به تورات اعلام می‌دارند.

منابع:

۱. حمامی لاله‌زار، یونس: آبی، ارش؛ حکاکیان، سلیمان: ستاره‌شناسی، رامین؛ فرهنگ و پیش یهود، چاپ دوم، انتشارات انجمن کلیمیان، تهران، ۱۳۸۰.
۲. «مجله افق بینا» فرهنگی، اجتماعی، خبری، انجمن کلیمیان تهران.
۳. حکمت علی‌اصغر، تاریخ ادیان، انتشارات کتبخانه ابن‌سینا، تهران، اسفند ۱۳۴۵، صص ۲۱۲-۲۱۳.
۴. آریا، غلامعلی، آشنایی با تاریخ ادیان، چاپ سوم، مؤسسه فرهنگی و انتشاراتی پایه، تهران، ۱۳۷۹، صص ۱۴۴.
۵. رضایی، عبدالعظیم، تاریخ ادیان جهان، ج اول، انتشارات علمی، تهران، ۱۳۷۷، صص ۴۹۵.
۶. بی. ناس، جان، تاریخ جامع ادیان، ترجمه علی‌اصغر حکمت، چاپ یازدهم، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۸۰، صص ۵۶۷.
- ۷- با سیاست از آقای آرش ایابی کارشناس فرهنگی انجمن کلیمیان تهران و آقای فرهاد افرامیان.

